

1.

Plukovník Beara dobře zvládal kocovinu a nevyspání, měl v tom už bohatou praxi. Byl jen o trochu mrzutější a mlčenlivější než jindy, čehož si však mohli všimnout pouze ti, kdo se s ním často vídali a dobře ho znali. Takových lidí ale kolem nebylo mnoho. Fotografie plukovníka Beary nevycházely na stránkách domácích ani zahraničních novin a neobjevovaly se ani na televizních obrazovkách – na rozdíl od takového generála Ratka Mladiće nepatřil mezi mediální hvězdy bosenskohercegovské války, ale pohotově sloužil těm, jejichž jména a tváře znal celý svět. Vlastně jen velmi málo lidí vědělo, jak Beara vypadá. Vyčerpání, které čišelo z tváře a přes skla brýlí tohoto statného proplešatělého a šedivějšího člověka, umocňovalo jeho autoritu plukovníka vojenské bezpečnosti mezi jeho podřízenými – jak mezi hrstkou těch, kteří věděli, o koho jde, tak mezi těmi, kdo ho posuzovali výhradně podle výložek na ramenou, odznaků na prsou a jeho arogantního šéfovského vystupování. Beara už nemá čas, trpělivost ani porozumění. Přece tu není od toho, aby se věnoval analýzám a debatám o něčích všemožných úmyslech a všelijakých pochybách, ale aby účinně a rychle vykonal to, co mu bylo nařízeno. Je šéfem správy bezpečnosti generálního štábu a je tu od toho, aby vydával přesné rozkazy, aby dotáhl do konce svůj úkol. Věděl, že během toho jasného a parného pátku v Podriní, 14. července, se musí neodkladně postarat o to, aby se věci daly do pohybu a směřovaly k vyřešení. Už nebylo možné dále odkládat konkretizaci zla, které se vznášelo všude kolem a spolu s horkem sálajícím nemilosrdně z nebe i země doléhalo stále tíživěji na vše živé. Ještě by ti, kdo plukovníku Bearovi svěřili jeho úkol, který se svěříje pouze těm, jimž naprosto a bezpodmínečně věříte, mohli znervóznět, nebo se dokonce začít vyptávat.

Beara: dokumentární román o genocidě ve Srebrenici

Plukovník Beara si uvědomoval, že na své padesáté šesté narozeniny – narodil se 14. července 1939 v Sarajevu – musí neodkladně rozpohybovat mechanismus smrti, aby se události nečekaně nezvrtly do chaosu a paniky, které už bylo možné pozorovat, anebo snad pouze cítit jak v řadách vojska, tak mezi lokálními srbskými politiky a různými funkcionáři civilní správy i mezi civilním obyvatelstvem. Vzchopit se, vyčistit si hlavu ode všeho, co se dosud stalo, pouze důrazně uplatnit svou autoritu, pouze prakticky a odhodlaně jednat, nic víc. Konáním učinit přítrž fámám, lžím, strachu, zmatku, svévoli. Nikomu už nesmí být ponechán prostor k dalším úvahám a přehodnocování situace. Od nyníjška je potřeba ještě méně mluvit, říkat jen to nejnnutnější. V záležitosti, jejíž vyřízení padlo na Ljubišu Bearu, byl jazyk, více než cokoliv jiného, zdrojem potenciální sabotáže a interních obstrukcí.

Velkou část předchozího dne – čtvrtka 13. července 1995 – strávil plukovník v zakouřených a upocených kancelářích sídla Srbské demokratické strany v Bratunci, v hotelu Fontana v tomtéž městečku a ve štábu Bratunacké brigády Vojska Republiky srbské, který sídlil v prostorách továrny na výrobu keramických dlaždic. Továrna se jmenovala Kaolin. Všechna ta místa byla od sebe vzdálena několik minut chůze nebo pomalé jízdy autem. Vysedávání, diskuze, rozepré a důvěrné telefonáty brzdily realizaci plánu, který byl plukovníku Bearovi svěřen o den či půldruhého dne dříve, v noci z úterka na středu, z 11. na 12. července 1995. Nervózní a bezmála celodenní schůzování a spory po bratunackých kancelářích vedly k tomu, že se operace, jež spočívala v likvidaci bosňáckých zajatců ze Srebrenice, neplánovaně zadrhla.

2.

Jak plynul čtvrtek 13. července 1995, Bratunac se stále více podobal zhmotnění pekla na zemi. Připomínal inferno, které se během úterka a středy 11. a 12. července usídlilo ve své nejryzejší podobě v Potočarech, mezi Srebrenicí a Bratuncem, na základně pasivního a vystrašeného nizozemského praporu mírových sil OSN a v jejím okolí. Právě sem se ze Srebrenice vydalo hledat ochranu více než dvacet tisíc žen, dětí, starců a nemohoucích spolu s jedním až dvěma tisíci neozbrojených chlapců, mladíků a mužů, kteří se rozhodli zůstat do samého konce se svými rodinami a pokusit se tak zachránit.

V pozdních hodinách toho čtvrtečního večera už na základně v Potočarech nebyl nikdo kromě nizozemských vojáků a jejich velitelů. Více než dvacet tisíc žen, dětí, starců a nemohoucích bylo během necelých dvou dnů přepraveno v režii Vojska Republiky srbské a za agresivního přitakávání srbského obyvatelstva, které se místy shromažďovalo podél silnice, na území pod kontrolou Armády Bosny a Hercegoviny a oficiální vlády, do místa jménem Tišča v okrese Kladanj. Z jednoho až dvou tisíců mužů, mladíků a chlapců bylo několik okamžitě a mimovolně zavražděno v Potočarech, Sandićích a u silnice z Potočarů do Bratunce. Ostatní byli nedaleko báze UNPROFOR na základě narychlo vykonstruovaných podezření nebo obvinění, že se podíleli na válečných zločinech proti Srbům, odtrženi od svých rodin a před očima ozbrojených vojáků OSN odvedeni do táborů spravovaných vojenským bezpečnostním aparátem a speciálními policejními formacemi. Nizozemští vojáci neudělali nic pro to, aby zabránili odvěčení těchto lidí na skoro jistou smrt.

Kromě těchto násilně odloučených mužů, mladíků a chlapců bylo od středečního odpoledne 12. července do čtvrteční dvacáté hodiny